HOF VAN JUSTITIE
VAN DE EUROPESE UNIE

Conclusies van advocaat-generaal bij het Hof
Laila Medina
in de zaken C-865/24 P | Nederlandse Orde van Advocaten bij de Balie van Brussel e.a./Raad en C-866/24 P | Ordre des avocats au Cour d'appel de Paris e.a./Raad

Perscommuniqué nr. 173/26

Luxemburg, 26 november 2026

Advocaat-generaal Medina stelt voor om de hogere beroepen te verwerpen die zijn ingesteld tegen de arresten van het Gerecht, waarbij het verbod op het verlenen van juridisch advies aan de Russische regering en aan in Rusland gevestigde entiteiten werd bekrachtigd

In het kader van de beperkende maatregelen die de Europese Unie heeft getroffen als reactie op de agressie van Rusland tegen Oekraïne, heeft de Raad van de Europese Unie een verbod ingevoerd om direct of indirect diensten te verlenen op het gebied van juridisch advies aan de Russische regering en aan in Rusland gevestigde rechtspersonen, entiteiten en lichamen. [1]

Dit verbod is echter niet van toepassing op diensten die strikt noodzakelijk zijn voor de uitoefening van het recht van de verdediging in gerechtelijke procedures en het recht op een effectief rechtsmiddel of op diensten die strikt noodzakelijk zijn om in een lidstaat de toegang tot gerechtelijke, administratieve of arbitrageprocedures te waarborgen. Eveneens in afwijking van het verbod heeft de Raad bepaald dat de bevoegde autoriteiten onder bepaalde bijzondere omstandigheden toestemming kunnen verlenen voor het verstrekken van juridisch advies, met name voor humanitaire doeleinden of om de kritieke energievoorziening binnen de Unie te waarborgen.

Verschillende Belgische orden van advocaten – waaronder de Nederlandse Orde van Advocaten bij de Balie van Brussel –, een aantal Belgische advocaten, de orde van advocaten van Parijs en een van haar leden hebben dit verbod aangevochten voor het Gerecht van de Europese Unie. Bij twee arresten van 2 oktober 2024 heeft het Gerecht hun beroepen ten gronde verworpen, zonder zich vooraf uit te spreken over de ontvankelijkheid ervan, die door de Raad werd betwist. [2]

Daarop hebben rekwiranten twee hogere voorzieningen ingesteld bij het Hof van Justitie, waarin zij verzoeken om vernietiging van de arresten van het Gerecht. In haar conclusies stelt advocaat-generaal Medina voor om de hogere voorzieningen af te wijzen.

Wat betreft om te beginnen **de ontvankelijkheid van de bij het Gerecht ingestelde beroepen** – die in het kader van de hogere voorzieningen opnieuw wordt betwist door de Raad, de Europese Commissie en de Hoge Vertegenwoordiger voor buitenlandse zaken en veiligheidsbeleid – maakt de advocaat-generaal een onderscheid tussen het algemene verbod en de afwijkende bepalingen. Zij is van mening dat het algemene verbod rechtstreeks gevolgen heeft voor de betrokken advocaten en beroepsorden, zonder dat daarvoor tussentijdse maatregelen nodig zijn. Dit verbod belet hun immers niet alleen hun gebruikelijke beroepsdiensten te verlenen, maar legt hun ook de verplichting op om systematisch voorafgaande controles uit te voeren alvorens in te stemmen met het verlenen van juridisch advies aan personen die onder dit verbod kunnen vallen. Daarentegen zijn voor de tenuitvoerlegging van de afwijkingen besluiten van de bevoegde autoriteiten van de lidstaten vereist, die voor de nationale rechter kunnen

worden aangevochten. Aangezien de betrokkenen ook niet individueel en rechtstreeks door deze afwijkende bepalingen worden geraakt, stelt de advocaat-generaal het Hof voor **de beroepen niet-ontvankelijk te verklaren voor zover zij betrekking hebben op die bepalingen**.

Wat **het recht op daadwerkelijke rechtsbescherming** betreft, herinnert de advocaat-generaal eraan dat het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie eenieder het recht garandeert om zich te laten adviseren, verdedigen en vertegenwoordigen. [3] Volgens haar **komt dit recht** echter **toe aan degenen die rechtsbescherming behoeven en niet aan advocaten of beroepsorden die in eigen naam optreden**.

In ieder geval blijkt volgens de advocaat-generaal uit de rechtspraak van het Hof dat het recht op daadwerkelijke rechtsbescherming geen algemeen recht inhoudt om juridisch advies te krijgen buiten een gerechtelijke procedure om. Volgens haar heeft het Gerecht geen fout gemaakt door te oordelen dat het verbod de advocaat niet belet de juridische situatie van zijn cliënt te beoordelen om vast te stellen of het gevraagde advies noodzakelijk is om een procedure te voorkomen of daarop te anticiperen, of om het goede verloop daarvan te verzekeren.

Ook merkt de advocaat-generaal op dat de bescherming van de **vertrouwelijkheid van de communicatie tussen een advocaat en zijn cliënt** zich uitstrekt tot juridische adviesverlening in het algemeen, ongeacht of er sprake is van een rechtszaak. Deze bescherming houdt echter geen algemeen recht in om juridisch advies te verstrekken of te krijgen zonder dat er een verband bestaat met een gerechtelijke procedure. Dit neemt niet weg dat de afwijkende bepalingen noch expliciet, noch impliciet suggereren dat de advocaat verplicht is om zijn identiteit of informatie die onder het beroepsgeheim valt, zonder toestemming van zijn cliënt aan de bevoegde autoriteiten mee te delen.

Ten slotte is de advocaat-generaal van mening dat het verbod voldoende duidelijk en nauwkeurig is geformuleerd om de betrokkenen in staat te stellen te weten welke juridische adviesdiensten aan de Russische regering en aan in Rusland gevestigde rechtspersonen, entiteiten of organisaties mogen worden verleend. Zij concludeert derhalve dat het Gerecht, in tegenstelling tot wat rekwiranten hebben aangevoerd, het beginsel van rechtszekerheid en de in de Verdragen vastgelegde waarden van de Unie niet heeft geschonden.

NOTA BENE: De conclusie van de advocaat-generaal bindt het Hof van Justitie niet. De advocaten-generaal hebben tot taak in volledige onafhankelijkheid het Hof een juridische oplossing te bieden voor het concrete geschil. De rechters van het Hof gaan nu beginnen met de beraadslagingen over deze zaak. Het arrest zal op een latere datum worden gewezen.

NOTA BENE: Bij het Hof van Justitie kan een tot rechtsvragen beperkte hogere voorziening worden ingesteld tegen een arrest of een beschikking van het Gerecht. In beginsel heeft de hogere voorziening geen opschortende werking. Indien de hogere voorziening ontvankelijk en gegrond is, vernietigt het Hof de beslissing van het Gerecht. Ingeval de zaak in staat van wijzen is, kan het Hof de zaak zelf afdoen. In het omgekeerde geval verwijst het de zaak naar het Gerecht, dat aan de door het Hof in het kader van de hogere voorziening gegeven beslissing is gebonden.

Voor de media bestemd niet-officieel stuk, dat het Hof van Justitie niet bindt. De uiteenzetting van de feiten en het rechtskader heeft betrekking op de relevante periode en is gebaseerd op het dossier van de zaak.

De volledige tekst van de conclusies (C-865/24 P en C-866/24 P) is te vinden op de website CURIA op de dag waarop zij worden genomen.

Contactpersoon voor de pers: Stefaan Van der Jeught ✆ (+352) 4303 2170

Beelden zijn beschikbaar via Curia Web TV en European Broadcasting Service.

Volg ons!

[1] De Raad heeft dit verbod ingevoerd bij verordening (EU) 2022/1904 van de Raad van 6 oktober 2022 tot wijziging van verordening (EU) nr. 833/2014

betreffende beperkende maatregelen naar aanleiding van de acties van Rusland die de situatie in Oekraïne destabiliseren, verordening (EU) 2022/2474 van de Raad van 16 december 2022 tot wijziging van verordening nr. 833/2014 en verordening (EU) 2023/427 van de Raad van 25 februari 2023 tot wijziging van verordening nr. 833/2014 betreffende beperkende maatregelen naar aanleiding van de acties van Rusland die de situatie in Oekraïne destabiliseren.

[2] Arresten van het Gerecht van 2 oktober 2024, Nederlandse Orde van Advocaten bij de Balie te Brussel e.a./Raad, T-797/22 en Ordre des avocats à la cour de Paris et Couturier/Raad, T-798/22 (zie ook perscommuniqué nr. 155/24).

[3] Artikel 47 van het Handvest van de grondrechten.